

Cuprins

<i>Notă introductivă</i>	5
Secretul secretelor.....	11
<i>Note</i>	311
<i>Postfață. In commendatione Aristotelis. Sursele, receptarea și compoziția tratatului pseudo-aristotelic</i> Secretul secretelor (Luciana Cioca).....	345
<i>Bibliografie</i>	395

Pseudo-Aristotel

SECRETUL SECRETELOR

Ediție bilingvă

Text latin emendat, traducere, notă introductivă,
note și postfață de Luciana Cioca

in ea et extra aspicere eam. Signa dispositionis oculi tam convenientis quam disconvenientis cognoscuntur ex 8 cano-
nibus. Ex tactu et ex venis eius, ex figura, ex operationibus propriis, scilicet ex colore, quantitate, ab eis passionibus quae ex eo exeunt, et a rebus exterioribus occurrentibus secundum calidum et frigidum, siccum et humidum. Ex venis sunt signa oculi si sint apparibiles et plenae humoris, multitudo humoris aegritudinis causa est. Qui humor cognoscitur per colorem et dolorem ut si sit lenis et continuus, sanguineum significat, pungitivus cholericum, extensivus phlegmaticum, aggravativus melancholicum significat; deambulativus ventositatem, et per alia signa. Ex figura quidem sunt signa oculi, quia decet esse rotundam in circuitu, et in superficie planam. Ex operatione sunt signa; qui oculi velociter mobiles sunt, calidi iudicantur, tarde frigidi, lacrimantes humidi. Similiter quidam vident rem a longe distantem, de prope vero non, quidam vero econverso. De prope enim videntes, spiritum habent visibilem parvum et clarum qui ex sui parvitate non sufficit se extendere ad longinqua. Qui vero de longe vident solum, spiritum habent multum sed non subtilem sed perturbatum et grossum et humidum, unde longo indigent intervallo ad sui depurationem, ut grossi vapores ab illo separentur. Ex colore sunt signa oculi; quoniam color significat humorem dominantem, scilicet rubeus, citrinus, plumbeus, fuscus, sive niger. Rubeus choleram significat, citrinus sanguinem, plumbeus phlegma, quia multum habet de humore sordido, fuscus sive niger notat obscuritatem quae venit ex melancholia quae est nigra. Ex quantitate sumuntur (?) signa naturalia; quoniam magnitudo oculorum cum proportione operationum et virtutum multitudinem substantiae et bonam eucrasiam ex qua oculi sunt facti ostendit. Ex bonitate operationis multam substantiam et eucrasiatam demonstrat; cum vitio vero operationum, parvam substantiam non eucrasiatam.

rostopască, sau sucul de virnaț, scufundarea ochilor în apă clară, și faptul de a-i deschide în ea și a o privi în afară. Semnele dispoziției ochiului, atât a celui sănătos, cât și a celui nesănătos, sunt cunoscute din 8 canoane: din atingerea <lui>, din venele lui, din aspect, din funcțiile proprii, adică din culoare, cantitate, din afectările care reies din aceasta, și din lucrurile exterioare care se întâmplă potrivit căldurii și frigului, uscăciunii și umidității¹¹⁴. Semnele ochiului provin din vene dacă ei sunt umflați și abundenți în umoare; mulțimea umorii este cauza bolii. Această umoare se cunoaște prin culoare și durere, așa încât, dacă este ușoară și continuă, trimite la <caracterul> sangvin, <dacă este> înțepătoare, la cel coleric, <dacă este> extensivă, la cel flegmatic, <dacă> se îngreunează, la cel melancolic, <dacă> se mișcă, <înseamnă> flatulație, precum și prin alte semne. Semnele ochiului provin din formă, în măsura în care ea trebuie să fie rotundă împrejur și plană la suprafață. Semnele provin din funcție, <dacă> ochii aceștia se mișcă repede, se crede că sunt calzi, că întârzie să se răcească, umezi când lăcrimează. La fel, unii văd un lucru care se află la o mare distanță, însă nu de aproape, pe când alții invers. Căci cei care văd de aproape au un spirit vizibil mic și clar, care nu este îndeajuns să se extindă din micimea sa la distanță. Cei care văd însă doar la distanță au într-o mare măsură spirit, dar nu subtil, ci tulburat, gros și umed; de aceea au nevoie de un interval lung pentru curățarea <ochiului>, așa încât vaporii groși să se separe de el. Semnele provin din culoare, deoarece culoarea semnifică umoarea dominantă, adică roșul, galbenul, plumburiul, întunecatul sau negrul. Roșul înseamnă bilă, galbenul sânge, plumburiul flegma, fiindcă are mult din umoarea sordidă, întunecatul sau negrul arată obscuritatea ochilor care vine din „melancolie”, care este neagră. Semnele naturale sunt luate¹¹⁵ din cantitate, deoarece mărimea ochilor arată, împreună cu

A qualitate in operationibus sumuntur (?) signa moralia; quia cuius oculi sunt magni, piger est, pro<e>minentes inverecundus loquax ac stolidus est, cuius in profundo sunt positi calidus est et deceptor. A rebus exterioribus cognoscitur per patientis indicium.

Capitulum 18. De malo genitalium et eorum medicina

Testiculi sunt quarta pars corporis; cum itaque superfluitates corporis congregantur in eis haec signa secuntur: tepet appetitus, et caetera. Oportet ergo illum qui sentit haec ut accipiat herbam quae dicitur *ache* et *anamag*, et ponat radices et herbas in vino albo boni odoris, et sumat ex eo quolibet mane, ita quod sit temperatum cum aqua et melle. Et abstineat a nimia comestione. Et si omittat hanc medicinam, timere poterit dolorem testiculorum et pulmonis et periculum lapidis.

proporția funcțiilor și virtuților, multitudinea substanței și compoziția¹¹⁶ bună din care au fost făcuți ochii. Prin bună-tatea funcției, <această mărime> arată substanță multă și de bună compoziție. Însă cu un defect al funcțiilor, arată că substanța este puțină și nu are o bună compoziție. Semnele morale sunt luate¹¹⁷ din calitatea acțiunilor, în măsura în care cel ai cărui ochi sunt mari este leneș, <cel ai cărui ochi sunt> proeminenți este guraliv, fără rușine și prost, cel ai cărui <ochi> sunt afundați în orbite este viclean și înșelător. <Aceasta> se cunoaște din lucrurile exterioare printr-un indiciu al celui care suferă.

Capitolul 18. Despre răul organelor reproducătoare și leacurile lor

Testiculele sunt a patra parte a corpului; astfel, când excesele corpului se adună în ele, vin următoarele semne: se aprinde apetitul și celelalte. Așadar, cel care simte aceasta trebuie să ia iarba căreia i se zice *ache* și *anamag*¹¹⁸, să pună rădăcini și ierburi într-un vin alb bine mirositor și să ia din acesta în fiecare dimineață, așa încât să fie potrivit cu apă și miere. Și să se abțină de la mâncat prea mult. Dacă neglijează acest leac, va putea să se teamă de durere de testicule și de plămâni și de pericolul <formării> pietrei.

*Capitulum 19. De conservationibus sanitatem
potenter, et contra venenum medicina certissima*

Legitur in libris de historiis antiquorum quod quidam rex potens congregavit medicos meliores, Indorum, Medorum et Graecorum, et iniunxit eis ut quilibet eorum studeret facere talem medicinam, qua si utatur homo proficiat sibi et alia non indigeat.

Sane Graecus iudicavit (?) et dixit quod sumere quolibet mane aquam calidam pleno ore bis, ita sanum redderet hominem quod non indigebit alia medicina. Medus vero affirmavit quod ieiuno stomacho prodest multum sumere de granis milii. Indus dixit quod, si quis sumeret 5 grana cimini cotidie ieiuno stomacho, alia non indigeret medicina. Ego vero dico quod ille qui tantum dormit quod non habet in ventre ponderositatem cibi, non timebit febrem neque guttam; et qui comedit quolibet mane 7 dragmas racemi passi bonae dulcedinis non timebit aliquo modo de infirmitatibus phlegmaticis, cuius memoria emendatur, intellectus illuminatur, et qui tempore convenienti suae complexionis utitur, securus erit et non timebit febrem quartanam. Et qui comedit nuces cum ficibus et paucis foliis rutae, ei eadem die non nocebit venenum.

Capitolul 19. Despre modurile de conservare a sănătății în mod eficient, și despre leacul sigur împotriva veninului

Se citește în cărțile privitoare la anecdote cu cei din vechime că un rege puternic i-a adunat pe cei mai buni medici ai inzilor, ai mezilor și ai grecilor, și le-a poruncit acestora ca fiecare dintre ei să se străduiască să facă un asemenea leac încât, dacă un om se folosește de el, să îi ajute și să nu aibă nevoie de altele.

Pe bună dreptate, grecul¹¹⁹ a judecat¹²⁰ și a spus că a lua în fiecare dimineață o gură plină de apă caldă de două ori l-ar face pe om atât de sănătos, încât nu ar mai avea nevoie de alte leacuri. Însă medul a afirmat că stomacului gol îi face bine a lua o mare cantitate de semințe de grâu milic¹²¹. Indul a spus că, dacă cineva ar lua 5 semințe de chimen în fiecare zi pe stomacul gol, nu ar mai avea nevoie de alte leacuri. Însă eu spun că acela care doarme atât cât să nu aibă în pântec greutatea mâncării nu se va teme nici de febră, nici de gută. Și cine consumă în fiecare dimineață 7 drahme de vin de struguri bine îndulcit¹²² nu se va teme în nici un fel de slăbiciunile de flegmă; aceluia îi este reîmprospătată memoria, îi este iluminat intelectul, și cine își folosește proporția <umorilor> la timpul potrivit va fi păzit și nu se va teme de febra cvartană. Și cine mănâncă nuci cu smochine și frunze mici de virnaț, aceluia veninul, în acea zi, nu îi va face rău¹²³.